

Vpliv umetne inteligence na kibernetsko (ne)varnost oziroma kdo je danes najšibkejši člen

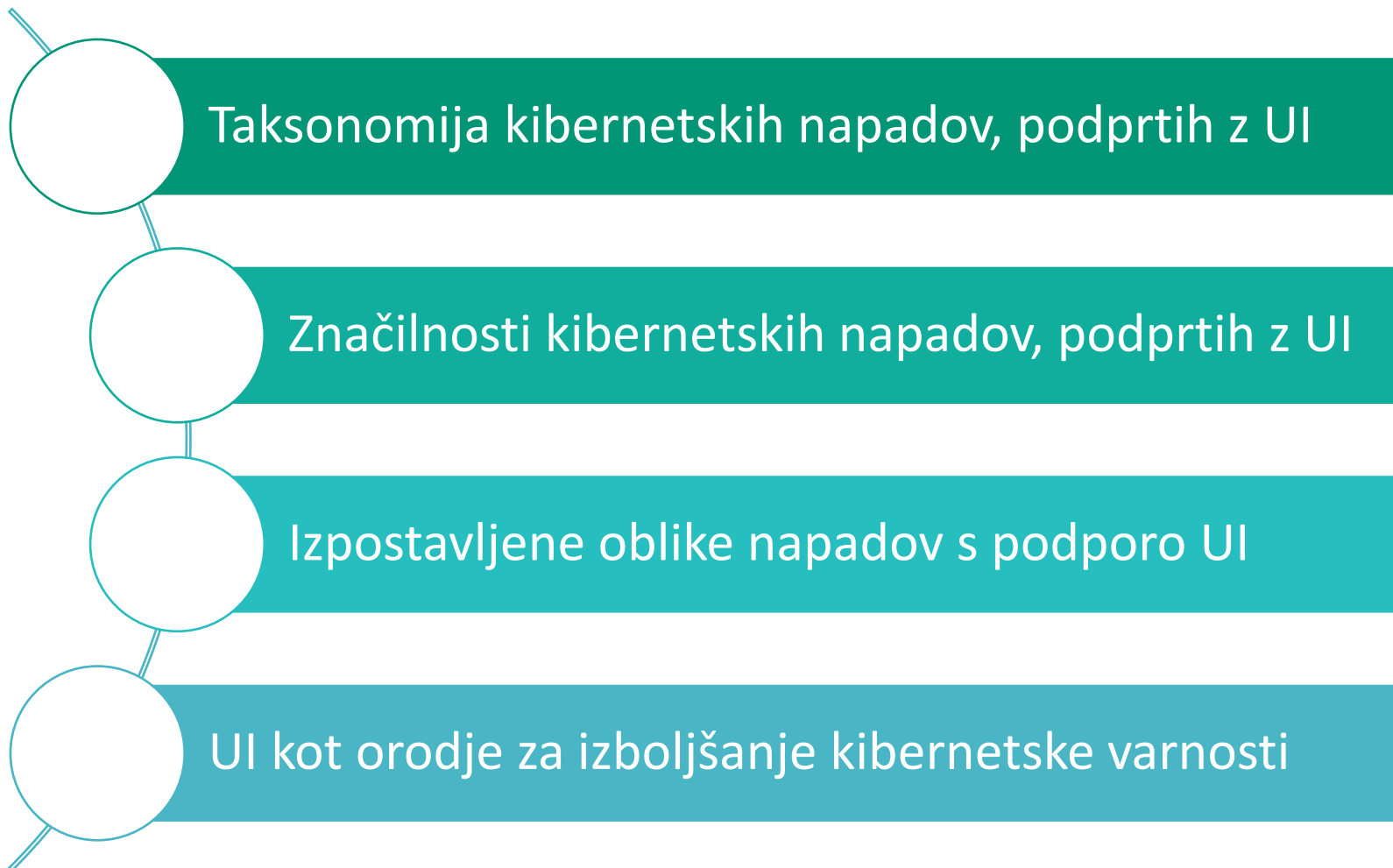

Jaka Kosmač, univ. dipl. prav., državni revizor, CISA

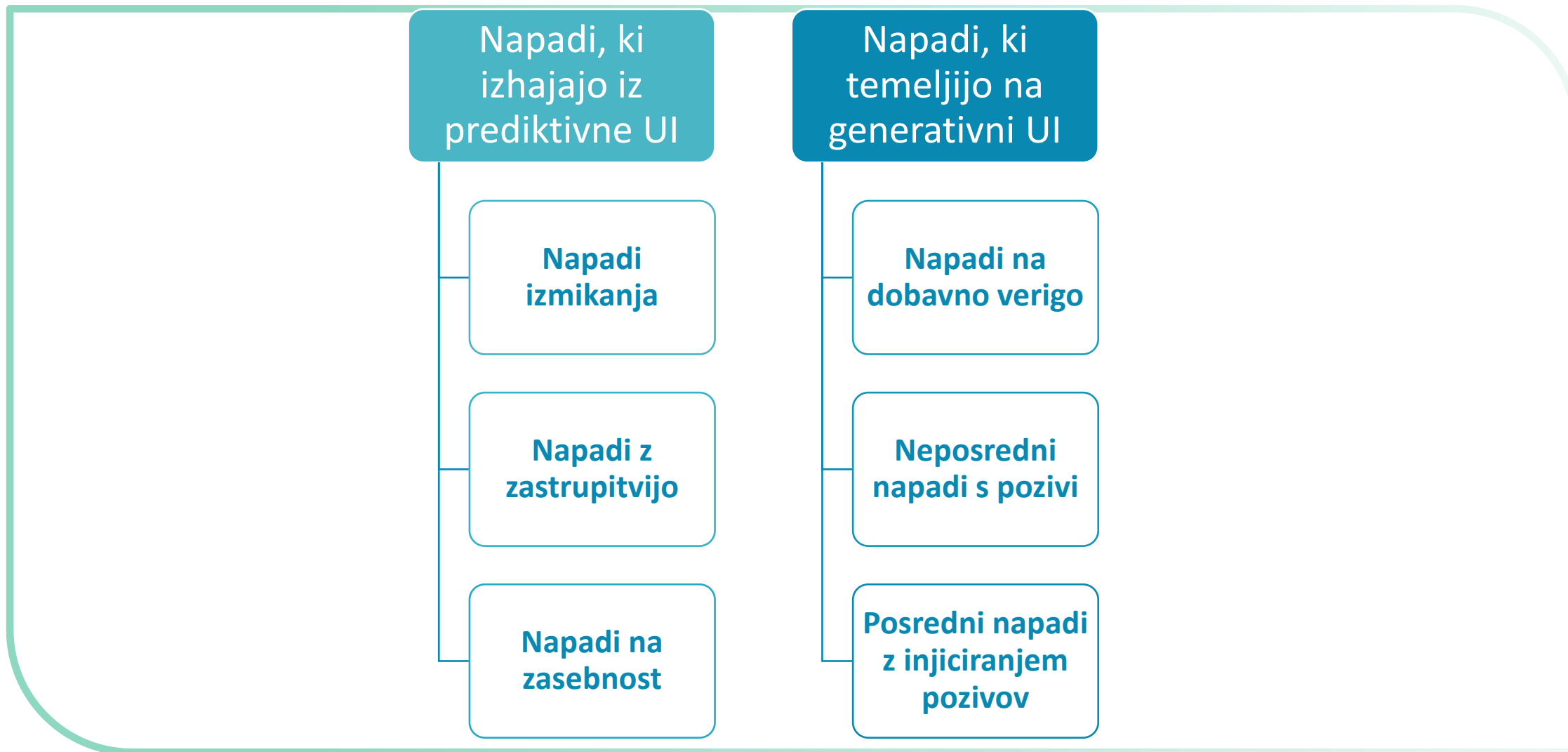
Gradivo je last Slovenskega inštituta za revizijo in je predmet avtorske zaščite in drugih oblik zaščite intelektualne lastnine. Prepovedano je kakršnokoli reproduciranje, razen izključno za osebno uporabo in v nekomercialne namene, pri čemer se morajo ohraniti vsa opozorila o avtorskih ali drugih pravicah, zato se ne smejo prepisovati, razmnoževati ali kako drugače razširjati. Naveden mora biti tudi vir.

- McKinsey: UI **uporablja >75 % organizacij** (skok s 55 % v letu dni).
- Harvard Business Review: **UI zmanjšuje stroške napadov** (npr. spear phishing), ob tem ohranja ali celo zvišuje uspešnost.
- Deep Instinct: **97 %** strokovnjakov za kibernetško varnost se boji, da se bodo njihove organizacije **soočile z varnostnimi incidenti, ki jih povzroča UI.**
- Netacea: **93 % podjetij** pričakuje, da se bodo v naslednjem letu soočala z **dnevnimi napadi UI.**
- IBM: povprečen vdor leta 2024 stal **4,88 mio USD**; z varnostno UI in avtomatizacijo prihranek **2,22 mio USD.**

Taksonomija kibernetskih napadov, podprtih z UI

NIST – taksonomija kibernetičskih napadov z UI

Napadi izmikanja (angl. *Evasion Attacks*)

- **Napadi z znanjem o modelu (angl. *White-Box Evasion*):** napadalec pozna strukturo in parametre modela UI ter ustrezno oblikuje zavajajoče vhodne podatke.
- **Napadi brez znanja o modelu (angl. *Black-Box Evasion*):** napadalec ne pozna modela UI, a s poskusi odkrije, kako nanj vplivati.
- **Prenosljivost napadov:** napad, ustvarjen na enem modelu UI, se uporabi še na drugih podobnih modelih UI.
- **Napadi v resničnem svetu:** denimo prepoznavanje znakov v prometu, kjer preoblečen znak zmede sistem avtonomnega vozila.

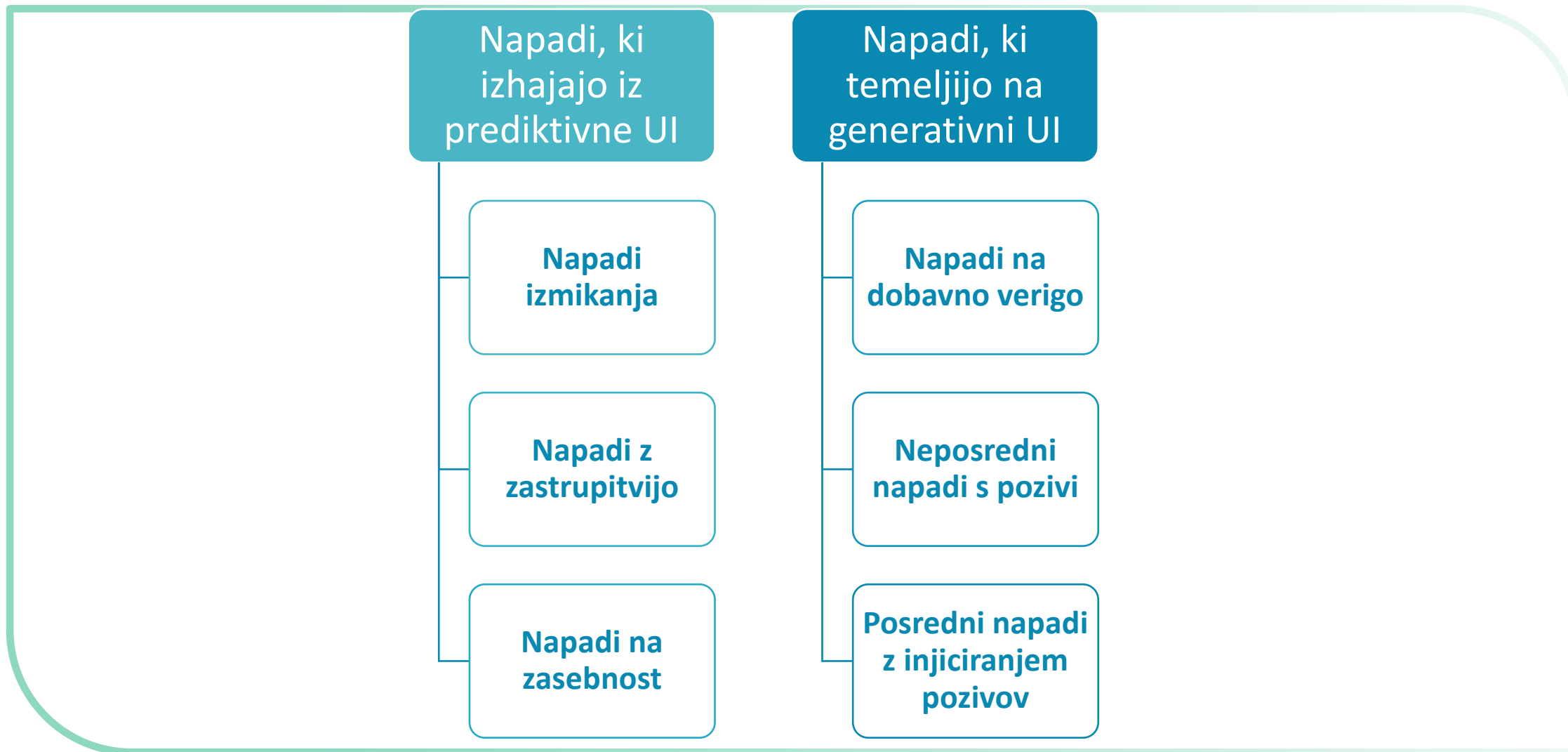
Napadi z zastrupitvijo (angl. *Poisoning Attacks*)

- **Zastrupitev za onemogočanje (angl. *Availability Poisoning*):** zmanjšanje točnosti modela UI.
- **Ciljno usmerjena zastrupitev (angl. *Targeted Poisoning*):** model UI napačno klasificira točno določen primer.
- **Zastrupitev z vgrajenimi stranskimi vrati (angl. *Backdoor Poisoning*):** napadalec vgradi skrite sprožilce v model.
- **Zastrupitev modela:** napadalci poskušajo neposredno spremeniti že naučen model UI, tako da vanj vgradijo zlonamerno funkcionalnost.

- **Rekonstrukcija podatkov (angl. *Data Reconstruction*):** napadi z rekonstrukcijo podatkov omogočajo pridobitev posameznikovih podatkov iz javno objavljenih agregiranih informacij.
- **Sklepanje o članstvu (angl. *Membership Inference*):** napadalec ugotovi, ali so bili določeni podatki uporabljeni za učenje strojnega modela. Napadalec lahko razkrije osebne podatke posameznika (podobno kot pri napadih z rekonstrukcijo podatkov) – resno tveganje pri objavi agregiranih podatkov ali modelov, ki so jih usposabljali na uporabniških podatkih (primer študije redkih bolezni).
- **Sklepanje o lastnostih (angl. *Property Inference*):** odkrivanje statističnih lastnosti učne množice.
- **Ekstrakcija modela (angl. *Model Extraction*):** kopiranje modela ali pridobivanje njegovih parametrov.

NIST – taksonomija kibernetičnih napadov z UI

- **Zastrupitev podatkov:** vključevanje pristranskih ali škodljivih podatkov v učne baze.
- **Zastrupitev modela:** manipulacija s samim modelom ali vgrajevanje vrinjenih stranskih vrat.

- **Pridobivanje informacij:** pridobivanje občutljivih podatkov (npr. gesel) iz modela.

- **Napadi na razpoložljivost:** povzročijo preobremenitev sistema ali nedelovanje.
- **Napadi na integriteto:** izkrivljanje ali spreminjanje rezultatov.
- **Ogrožanje zasebnosti:** nenamerno razkrivanje občutljivih informacij.

Značilnosti kibernetских napadov, podprtih z UI

**Avtomatizacija
napadov**

**Učinkovito
zbiranje
podatkov**

Prilagajanje

**Učenje s
pomočjo
okrepite**

**Ciljanje na
zaposlene**

Izpostavljene oblike napadov, podprtih z UI

Socialni inženiring

Spletno ribarjenje

Globoki ponaredek

**Nasprotovalna
umetna
inteligenca/strojno
učenje**

Zlonamerni GPT-ji

**Napadi z
izsiljevalskimi
virusi**

Napadalci:

- prepoznajo in določijo **idealno tarčo** (podjetje ali posameznika znotraj organizacije).
- **razvijejo identiteto** za komunikacijo s tarčo;
- **oblikujejo** možen in prepričljiv **scenarij**, s katerim bodo pritegnili pozornost;
- ustvarijo **personalizirana sporočila** ali multimedijske vsebine, kot so zvočni ali videoposnetki, za vzpostavitev stika s tarčo.

- Generativna UI se uporablja za ustvarjanje personaliziranih in prepričljivih sporočil (e-pošta, SMS, klici, družbena omrežja).
- Glavni namen napadov ostaja **pridobivanje občutljivih informacij, dostopa do sistemov/finančnih sredstev** ali **prepričati uporabnike, da odprejo zlonamerne datoteke ali kliknejo nevarne povezave**.
- V naprednejših primerih UI omogoča **avtomatizirano komunikacijo v realnem času** preko klepetalnih robotov (chatbotov), ki delujejo skoraj enako kot resnični ljudje.
- Kot „**Služba za pomoč uporabnikom**“ –zbirajo osebne podatke, poverilnice ali celo pridobijo nepooblaščen dostop do naprav in sistemov.
- **Europol**: Dostopnost generativne UI znižuje tehnični prag za izvedbo napadov – zdaj jih lahko izvajajo tudi neizkušeni akterji z uporabo javno dostopnih modelov in preprostih pozivov.

- Nasprotovalna umetna inteligenca: napadi z manipulacijo ali napačnimi podatki **zmanjšujejo točnost UI/ML sistemov.**
- Tehnike ciljajo na **različne faze razvoja in delovanja modelov.**
- Glavne vrste napadov: **zastrupljanje podatkov, izmikanje ter spreminjanje modela.**

- Zlonamerni GPT je **spremenjena različica generativnega modela, ki ustvarja škodljive ali napačne vsebine.**
- Uporablja se pri **kibernetskih napadih za generiranje zlonamerne kode, spletnega ribarjenja in lažnih vsebin.**
- Leta 2023 je podjetje Netenrich odkrilo **FraudGPT, orodje UI oglaševano na temnem spletu za kriminalne aktivnosti.**
- FraudGPT (kot WormGPT) kriminalcem omogoča **pisanje prevarantskih pisem, ribarjenje, ustvarjanje škodljivih kod in iskanje ranljivosti.**

- Globoki ponaredki so videi, slike ali zvoki, ustvarjeni z UI za zavarjanje ljudi.
- Dezinformacije, lažne novice, blatenje osebnosti ali kibernetске napade.
- **Akt o UI** – pravila o preglednosti pri uporabi globokih ponaredkov.
- Uvajalci UI sistemov morajo jasno razkriti, da je vsebina umetno ustvarjena, razen v primerih kazenskih postopkov ali umetniških del.
- Globoki ponaredki se **pogosto uporabljajo v kampanjah socialnega inženiringa**, kjer napadalci posnemajo glas ali podobo oseb za prevaro zaposlenih (npr. prenos denarja ali dostop do sistema).

Nekateri izpostavljeni primeri globokih ponaredkov*

*Vir: Breacher.ai

- Napadalci so uporabili **realnočasovno zamenjavo obraza** (angl. *face-swap*) med video klicem.
- Žrtev je verjela, da **govori s poznano osebo**.
- Med pogovorom je bila podana **zahteva za takojšnje finančno nakazilo**.
- Izguba: približno 4,3 milijona juanov (**622 000 USD**).
- Primer dokazuje ranljivost spletnih sestankov brez dodatnih varnostnih preverjanj.
- Študije kažejo, da **57 % ljudi misli, da lahko prepoznajo globoke ponaredke**, vendar le **24 % dejansko prepozna dobro izdelane ponaredke**.

- Glas direktorja je bil **kloniran z uporabo par sekund posnetka.**
- Napadalci so klicali in **posnemali njegov ton, naglas in način govora.**
- Prepričali so zaposlenega v **nujno** plačilo dobavitelju.
- Nakazilo je znašalo okoli **220 000 EUR.**
- Kloniranje glasu je hitro, poceni in težko zaznavno.

Milijonski škandal z globokim ponaredkom CFO-ja

- Napadalci so pripravili **več globokih ponaredkov avatarjev zaposlenih.**
- V videokonferenco so vključili tudi **ponarejenega CFO-ja.**
- Udeleženci so prejeli **navodila za izvedbo bančnih transakcij.**
- Izguba: skupno približno **25 milijonov USD.**
- Napad kombinira globoke ponaredke z naprednim socialnim inženiringom.

- Premier Trudeau **uporabljen v lažnem oglasu** za “robot traderja”.
- Videoposnetek je bil razširjen prek **YouTuba in Facebooka**.
- Namen: **prepričati ljudi v vlaganje v prevaro**.
- Ena žrtev izgubila okoli **12.000 USD**.
- Primer kaže na **nevarnost globokih ponaredkov političnih osebnosti**.

- Napadalci **analizirajo poslovne procese in navade vodstva.**
- Uporabijo video-in glasovne globoke ponaredke v sestankih.
- Dodajo **kontekst** (npr. nujni projekt, kratki roki).
- Cilj: **pridobiti zaupanje in sprožiti hitro odločitev.**
- **Čas napada:** ko je ekipa pod pritiskom ali v stresu.

- Nadgradnja klasične prevare **vdor v poslovno komunikacijo** (angl. *Business Email Compromise*).
- Napadalci uporabljajo **generativno UI** za **ustvarjanje verodostojnih sporočil**.
- Sporočila vključujejo osebne in vsebinske podatke o podjetju.
- Cilj: **sprožiti nujno finančno transakcijo**.
- Dodana taktika: **ustvarjanje občutka časovne stiske**.

Manipulacija na družbenih omrežjih z globokimi ponaredki

- Globoki ponaredki se širijo prek bot omrežij.
- Vključujejo ponarejene videe, glasove ali izjave.
- Bot omrežja zagotavljajo množično deljenje in lažno verodostojnost.
- Namen: vplivati na javnost, politike ali blagovne znamke.
- Gre za dolgoročno obliko informacijske vojne.

Umetna inteligenca kot orodje za izboljšanje kibernetске varnosti

Napredno
zaznavanje in
preprečevanje
groženj

Avtomatiziran
odziv na incidente

Obveščanje o
grožnjah in
napovedovanje

Sistemi za analizo
vedenja
uporabnikov in
entitet

Upravljanje
ranljivosti in
določanje prioritet

Avtomatizacija
VOC

Zaznavanje
globokih
ponaredkov in
identitetnih prevar

- **UI:** omogoča zaznavanje in preprečevanje sofisticiranih groženj (npr. »zero-day«), kjer klasični sistemi odpovejo (ENISA, NIST).
- **Delovanje:** strojno učenje (npr. nevronske mreže, SVM) analizira velike podatkovne množice – promet, dnevnike, vedenjske vzorce, končne točke – ter prepoznava subtilne anomalije.
- **Učinek:** boljše odkrivanje mutacijskih/polimorfnih groženj in krepitev odpornosti varnostnih sistemov.

- **UI:** poleg zaznavanja groženj omogoča avtomatiziran in pospešen odziv na incidente (ENISA, NIST).
- **Delovanje:** samodejna izolacija naprav, blokada IP-jev, karantena datotek in avtomatizirano odpravljanje ranljivosti.
- **Učinek:** odziv v sekundah/minutah preprečuje eskalacijo, zmanjšuje škodo in odvisnost od kadra, ki ga primanjkuje.

- **UI:** preoblikuje sisteme obveščanja o grožnjah v proaktivna in prediktivna orodja.
- **Delovanje:** uporablja NLP in analizo omrežij za povezovanje varnostnih dogodkov in napadalcev ter analizira podatke (dnevniki, temni splet, globalni bilteni).
- **Učinek:** napovedovanje vektorjev napadov, ocena tveganj in omogočanje proaktivne krepitve obrambe ter optimizacije strategij.

- **UI:** sistemi za analizo vedenja uporabnikov in entitet zaznavajo notranje grožnje in kompromitirane račune, ki jih klasične rešitve pogosto spregledajo.
- **Delovanje:** UI oblikuje in posodablja profile normalnega vedenja (čas prijave, lokacija, dostop do virov, obseg prometa) ter sproži opozorilo ob odstopanjih.
- **Učinek:** zgodnje zaznavanje kompromitiranih računov in zlonamernih aktivnosti notranjih akterjev kot dodatni sloj obrambe.

- **Izziv:** kompleksna IT-okolja otežujejo ročno določanje prioritet ranljivosti, kar je počasno in nagnjeno k napakam.
- **UI:** avtomatizirano analizira ranljivosti, konfiguracije in grožnje ter določa kritičnost in optimalne prioritete za odpravljanje.
- **Učinek:** prepoznavanje vzorcev, predlog strateških sprememb in zmanjšanje splošne napadalne površine organizacije za učinkovitejšo obrambo.

- **UI** in strojno učenje zmanjšujeta obremenitve analitikov, preprečujeta izgorelost in omogočata boljše zaznavanje resnih groženj.
- **Delovanje:** UI prevzame rutinska opravila – zbiranje in korelacija zapisov, filtriranje lažnih pozitivnih rezultatov, priprava poročil, začetna analiza incidentov – analitikom se osredotočijo na strateške naloge.
- **Rezultat:** večja učinkovitost in odzivnost VOC ter izboljšana splošna varnostna drža organizacije.

Zaznavanje globokih ponaredkov in identitetnih prevar

- **Izziv:** eksponentna rast generativne UI je prinesla nevarnost globokih ponaredkov in identitetnih prevar, ki temeljijo na realističnih, a lažnih multimedijskih vsebinah.
- **UI:** ključna pri razvoju sofisticiranih rešitev za zaznavanje teh manipulacij. Z globokim učenjem lahko algoritmi analizirajo subtilne artefakte, nedoslednosti v gibanju, osvetlitvi, mimiki obraza ali intonaciji glasu, ki so značilni za umetno generirane vsebine. To orodje je ključno v boju proti različnim vrstam dezinformacij.
- **Učinek:** preprečevanje dezinformacij in zlorab pri verifikaciji identitete, zaščita digitalnih ekosistemov ter skladnost z zahtevami EU Akta o UI za razkritje umetno ustvarjenih vsebin.

Kdo je danes najšibkejši člen?

- **UI in kibernetika varnost:** UI izboljšuje zaznavanje in odzivanje na grožnje, hkrati omogoča napadalcem bolj sofisticirane metode. Najpogostejša tarča ostaja človek.
- **Vloga vodstva:** Vodstvo organizacij mora jasno komunicirati pomen kibernetike varnosti, uvajati jasne politike ter zaposlene aktivno vključevati v procese zaščite.
- **Celovit pristop:** Prava moč varnosti je v kombinaciji tehnologije in kibernetike kulture – zaposleni postanejo prvi obrambni zid, če so dobro usposobljeni in podprti z varnostno ozaveščeno organizacijsko kulturo.
- **Najšibkejši člen** ni posameznik sam po sebi, temveč človek, kadar ga organizacija pusti neustrezno usposobljenega in ranljivega.

